

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät vid kursprovet *Engagemang och påverkan*, vt 2009 (gymnasiet och komvux)

Lärarenkäten efter vårterminens kursprov *Engagemang och påverkan* har besvarats av 962 lärare. Av dem undervisar 93 % på ungdomsgymnasiet och 6 % på komvux. Fördelningen är ungefär densamma som tidigare terminer. Av de lärare som besvarat enkäten har 4 % angett att de undervisar i kursen Svenska som andraspråk B. Beräkningarna nedan baseras på 962 enkäter om inget annat anges.

Svar på ofta förekommande frågor i enkäterna:

Många lärare har fått personliga svar på de frågor och kommentarer de ger i enkäterna. Vi har dock inte möjlighet att besvara alla. I stället redovisas några återkommande frågor här. Frågorna är desamma från föregående termins lärarenkäter. Delprov A har mottagits övervägande positivt av lärarna men också givit upphov till en del återkommande frågor. Flera lärare ställer följande frågor:

- **Varför krävs ett pm och hur ska det bedömas?**
- **Varför får inte eleverna se samtliga elevanföranden som visas på dvd:n?**
- **Varför finns det tre olika instruktioner till uppgiften?**

Pm:et ska hjälpa eleven att strukturera sitt anförande och också hjälpa läraren att minnas innehållet vid bedömningen. Uppgiften kräver ett pm för att eleven ska kunna ge en utförligare redovisning av sina källor än vad som krävs i ett muntligt anförande. På så sätt måste också alla elever, även de som sedan väljer en B-uppgift där detta inte krävs, visa att de kan göra fullständiga källhänvisningar. Pm:et ska inte betygsättas.

Anledningen till att eleverna inte får se samtliga elevexempel på dvd:n är att de elever som medverkar endast givit sin tillåtelse till att bedömande lärare ska få se deras anföranden. Från och med ht-09 finns nu flera exempel på anföranden med olika betyg på hemsidan.

De tre olika instruktionerna har övertagits från den gamla A-uppgiften där det fanns möjlighet för lärarna att välja uppgift efter vad som bäst passade den klass de hade. Klassen skulle inte heller veta i förväg vilken uppgiften skulle bli när man skrev under lektionstid vid olika tidpunkter. Det senare skälet har bortfallit vid det nya delprovet och fr.o.m. ht-09 har endast en instruktion införts för att också ge möjlighet till större variation av lösningarna.

Delprov B ger fortfarande några lärare bekymmer med bedömningen. Följande frågor återkommer från tidigare läsår:

- **Hur kan en uppgift bli godkänd som inte har källhänvisningar när sådana krävs enligt instruktionen?**
- **Varför finns inte exempel på alla betygssteg på samtliga uppgifter i röda häftet?**

Det som krävs enligt instruktionerna till de flesta uppgifterna är att eleverna använder källor från texthäftet. Det gör de flesta elever, men många anger inte källan fullständigt eller några anger den inte alls. Dock måste man skilja på källanvändning och källhänvisning. I undantagsfall kan en lösning som utnyttjar källor i texthäftet men saknar hänvisningar godkännas om den i övrigt uppfyller de krav som ställs (gröna häftet s. 19). Olika genrer kräver också olika grad av fullständighet i källhänvisningarna. I ett talmanus skulle till exempel en fullständig källhänvisning knappast visa den smidighet som krävs medan kraven är högre i till exempel en essä.

Det finns inte utrymme för alla betygssteg för samtliga uppgifter i det röda häftet. Vi försöker dock att visa så mycket variation att man med hjälp av de olika betygsstegen i andra uppgifter och med de allmänna anvisningarna för betygssättning ska kunna bedöma alla elevlösningar. Lärare kan också använda gamla röda häften som en bedömningsbank för uppgifter av olika slag.

Nedan ges en utförligare redovisning av enkätsvaren:

Fråga 1–3: Synpunkter på provets innehåll och utskick

Av de svarande lärarna anger 86 % att de är nöjda med provet som helhet, vilket är en liten ökning från tidigare terminer. Många anser att temat är bra, aktuellt och engagerande. Den andel som anser att provet som helhet inte är så bra har minskat från föregående terminer. Av de 9 % som anser att provet som helhet inte är så bra är den vanligaste orsaken, liksom vid tidigare prov, att provet enligt dem inte testat alla kursens mål.

Provmaterialet skickas från och med höstterminen 2007 ut till skolorna i två omgångar för att öka säkerheten kring provet. Detta anser 80 % av lärarna har fungerat bra, men 8 % tycker att det inte gjort det. De som är negativa anser liksom tidigare år att de inte nåtts av informationen om förändringen av provets upplägg och utskick, och därför anser att materialet har kommit för sent. Vissa lärare är även negativa då de anser att de inte hinner arbeta tillräckligt med materialet innan det är dags för det nationella provet, då de har elever som är ute på arbetsplatsförlagt utbildning under en stor del av perioden då provet ska förberedas. En lärare skriver att hon endast haft två tillfällen att förbereda eleverna inför det nationella provet.

Kursprovet består sedan höstterminen 2007 av två delprov, ett muntligt och ett skriftligt. Av enkätsvaren framgår att 80 % anser att förbättringen är positiv, vilket är en ökning jämfört med tidigare terminer. Orsakerna till att lärarna är nöjda är densamma som tidigare terminer, nämligen att det gör provet mindre krävande både för elever och lärare, samt att de anser att det räcker med en skrivuppgift. Flera skriver även att provdelarna nu tydligare hänger samman jämfört med tidigare upplägg.

Färre lärare än tidigare, 7 %, anser att förändringen är negativ. Dessa anser huvudsakligen att den muntliga uppgiften är för styrd nu jämfört med det tidigare muntliga provet. En del lärare önskar att eleverna själva ska få välja vilken uppgift de ska få göra, och inte att valet ska ligga hos läraren. Från och med ht-09 finns det endast ett muntligt prov. För ytterligare information om lärares åsikter kring det muntliga provet, se fråga 11–13.

Fråga 4–6: Lärarinformation (det gröna häftet)

Nästan alla lärare, 94 %, anser att informationen i det gröna häftet är bra. Informationen upplevs som tydlig, relevant och heltäckande. Endast 4 % tycker att informationen inte är så bra. Få av dem som svarat nej har kommenterat varför. Dock menar en lärare att det gröna häftet är för omfattande och att det är svårt att sälla ut det viktigaste. Från och med ht-09 kommer upplägget i det gröna häftet att omstruktureras och förhoppningsvis ge mer lättillgänglig information. En lärare önskar mer förslag på hur man kan arbeta med texthäftet.

Precis som tidigare terminer använder majoriteten av lärarna kopieringsunderlaget som förberedelse inför de två delproven. Inför delprov A har 95 % använt *Förslag till infallsvinklar för det muntliga delprovet* och 93 % *Elevens pm – två fungerande lösningar. Bedömning av delprov A: muntligt prov* och *Hur bedöms en elevtext?* har båda använts av 84 % av lärarna. Vad gäller *Beskrivning av uppgiftstyper, Hur gör man? – Skrivråd* och *Frågor att fundera över...* har användningen ökat från tidigare terminer. Användningen ligger nu på mellan 89 och 94 %.

Liksom vid föregående terminer är andelen som använt sig av cd:n med inspelade texter från texthäftet relativt låg. Användningen av skivan i hela klasser har ökat till 26 % jämfört med 22 % föregående termin. Dock har andelen lärare som har använt cd:n med ett begränsat antal elever sjunkit till 31 % mot 35 % tidigare termin. Vissa lärare har endast använt skivan med elever i behov av särskilt stöd. I det gröna häftet står det inte mycket om hur cd-skivan kan användas i klassrummet, vilket kanske har tolkats av vissa lärare som att det ska användas främst av elever i behov av särskilt stöd. Kanske behövs ett förtydligande om att alla elever kan använda cd:n, och inte bara elever med läs- och skrivsvårigheter. Några lärare har dock låtit alla elever lyssna på den norska texten *Genanse og verdighet*.

Vad gäller användningen av bildmaterialet på Nationalmuseums webbplats anger 89 % av lärarna att de eller deras elever inte har utnyttjat detta. Många lärare skriver att det beror på tidsbrist eller att de inte visste att möjligheten fanns. En lärare skriver att hon gärna hade sett fler bilder på webbplatsen.

Fråga 8–10: Texthäftet

Precis som tidigare är andelen skolor som köper texthäftena hög, 96 %. Av de svarande lärarna anser 44 % att bilderna i texthäftet är välvalda, vilket är betydligt bättre jämfört med föregående termins 35 %. Svaret *ganska bra* har lämnats av 14 % av lärarna, medan endast 1 % finner bilderna olämpliga. Av de få kommentarer som givits på denna fråga framkommer att vissa elever har svårt att finna kopplingen mellan bild och ämne, samt att vissa av bilderna inte väcker något särskilt engagemang hos eleverna.

I tabell 1 redovisas en sammanställning av lärarnas åsikter om texternas lämplighet för eleverna på det program som läraren undervisar.

Tabell 1. Hur bedömer du texterna i häftet för dina elever?

Sida	Välvald Andel (%)	Ganska bra Andel (%)	Olämplig Andel (%)
3 Uppkörningarna har blivit gröna	68	26	1
4 Kickan	73	20	3
7 Jävla skitungar – engagera er i något vettigt!	74	21	1
8 Märkningar – att lägga märke till	46	46	3
9 Jaktscener från Lärarhögskolan	52	36	9
12 Rädda världen snyggt	60	33	1
14 Lisas stripp hamnade på internet	84	12	1
15 Jakten på en id(ol)-iot	83	13	1
16 Den långa vägen till frihet	56	37	2
18 Nobelprisbank öppnar två nya kontor om dagen	42	48	6
19 Nobelpris för upptäckter av HIV och HPV	34	54	7
20 Unschooling	77	18	1
21 Mitt liv	48	42	4
22 Genanse og verdighet	18	53	24
23 Afrikanen	37	50	8
24 Bio får bitarna att falla på plats	83	13	<1
26 Mitt första liv	40	49	4
28 Hormonbadet som stöper om ditt barn	58	35	2
29 Stadsbarn	40	50	5
30 Havet	40	47	8
30 Jag älskar de vilda djuren	36	53	6
30 Vi som är födda vid havet	40	50	5

Anm. Procentsatserna har beräknats på samtliga 962 enkäter. Procentsatser för enkäter med två respektive inget svar redovisas inte i tabellen.

Samtliga texter i häftet bedöms som *välvalda* eller *ganska bra* av en majoritet av lärarna. Artiklarna *Lisas stripp hamnade på internet* och *Bio får bitarna att falla på plats* finner 84 respektive 83 % av lärarna vara välvalda. Den text som nästan en fjärdedel, 24 %, av lärarna finner olämplig är den norska texten *Genanse og verdighet*. Texten *Jaktscener från lärarhögskolan* anser 9 % vara olämplig och romanutdraget ur *Afrikanen* samt dikten *Havet* anses olämpliga av 8 % av de svarande lärarna.

Fråga 11–13: Delprov A: muntligt prov

Det muntliga provet gick enligt 76 % av lärarna bra i deras klasser. Många lärare skriver att eleverna varit väl förberedda, att de tagit uppgiften på allvar och att pm-skrivandet har hjälpt dem att strukturera sina anföranden. Flera lärare skriver att det blev många engagerande och personliga tal. En lärare på komvux skriver att det var en uppgift som passade vuxna studenter väl, då de har många erfarenheter att berika ämnet med. Flera lärare framhåller även att det är en uppgift som passar bra på yrkesförberedande program, där många elever är starkare muntligt än skriftligt.

Av de svarande lärarna uppger 16 % att det muntliga provet inte gått så bra. Flera av dessa lärare anser att den muntliga uppgiften blir för styrd och att pm-skrivandet med dess krav på redovisande av källor hindrar eleverna att göra intressanta och levande anföranden. Många lärare skriver även att deras elever inte är vana att tala inför klassen och att de har svårt att följa instruktioner.

På frågan om hur stor nytta lärarna har haft av bedömningsunderlaget för det muntliga provet svarar 52 % att de haft stor nytta och 43 % att de haft viss nytta. Endast 2 % anser att de inte haft någon nytta av bedömningsunderlaget. De få som kommenterat denna fråga anser att exemplen på cd:n inte motsvarade kraven och att det i bedömningsunderlaget är för lite fokus på själva framförandet. Kraven som ställs för respektive betyg anses dock av majoriteten av lärarna vara relevanta. Några lärare anser dock liksom föregående terminer att kraven för ett godkänt betyg är för låga.

Närmare en fjärdedel av lärarna, 74 %, svarar att det har fungerat bra för eleverna att skriva pm i anslutning till det muntliga provet. Detta är en ökning från tidigare terminer. Lärarna menar att uppgiften ger eleverna stöd och struktur till det muntliga anförandet. Någon lärare ser dock ingen mening med att skriva pm. Vidare önskar någon lärare mer välskrivna och välstrukturerade pm än de som fanns i häftet.

Fråga 15–17: Delprov B: skriftligt prov

I tabell 2 redovisas en sammanställning av lärarnas åsikter om skrivuppgifternas lämplighet för eleverna på det program där läraren undervisar.

Tabell 2. Hur bedömer du skrivuppgifterna för dina elever?

	Välvald Andel (%)	Ganska bra Andel (%)	Olämplig Andel (%)
B1 Konsumentmakt (artikel)	67	25	1
B2 Att dra sitt strå till stacken (artikel)	59	31	1
B3 Arv och miljö (essä)	57	31	4
B4 Nobelpriset – i mänsklighetens tjänst (talmanus)	38	45	8
B5 Med facit i hand (inlägg)	66	24	2
B6 Utlämnad? (webbartikel)	73	19	1
B7 Intryck av naturen (webbartikel)	34	48	8
B8 Ljuset i biomörkret (krönika)	78	16	1
B9 Den kränkta generationen? (debattinlägg)	64	25	4

Anm. Procentsatserna har beräknats på samtliga 962 enkäter. Procentsatser för enkäter med två respektive inget svar redovisas inte i tabellen.

Den skrivuppgift som är mest uppskattad är krönikan *Ljuset i biomörkret*, som 78 % av lärarna anser är välvald. Även webbartikeln *Utlämnad?* anser många av lärarna, 73 %, vara välvald. Dessa uppgifter är kopplade till texterna *Bio får bitarna att falla på plats* och *Lisas stripp hamnade på Internet*, vilka båda 83 respektive 84 % av lärarna anses vara välvalda.

De uppgifter som de flesta finner olämpliga är *Nobelpriset – i mänsklighetens tjänst* och *Intryck av naturen*. Av de svarande lärarna anser 8 % av lärarna att dessa uppgifter är olämpliga.

Bedömningsunderlaget till det skriftliga provet är till stor nytta enligt 77 % av lärarna och till viss nytta enligt 20 %. Mindre än 1 % av lärarna anser att de inte har någon nytta av det alls. En del lärare anmärker på att exempelbedömningarna inte alltid stämmer överens med de kriterier som finns för ett visst betyg. Särskilt gäller det kravet på källhänvisning, som inte alltid finns med i exempeltexterna, trots att elevtexterna har fått relativt höga betyg. Se tidigare svar under rubriken **Svar på ofta förekommande frågor**.

Av de svarande lärarna bedömer 14 % elevlösningarna helt på egen hand, vilket är en högre andel jämfört med tidigare terminer. 15 % av lärarna sambedömer alla elevlösningar och 34 % medbedömer svårbedömda fall. Bedömning på annat sätt används endast av 1 % av lärarna, vilket är lägre än tidigare terminer.

Fråga 18–19: Andra aspekter på provet

På frågan ”Ger provets olika delar det stöd du behöver för bedömning av elever som läser svenska som andraspråk?” uppger 9 % av lärarna ja och 13 % ja, i viss mån. Endast 1 % anser att provet inte ger det stöd de behöver för bedömning. Flertalet av lärarna, 67 %, uppger att de inte har några elever som läser svenska som andraspråk. Av de kommentarer som finns framgår att lärarna önskar fler bedömningsexempel från elever som läser svenska som andraspråk.

För de elever med behov av särskilt stöd uppger lärarna att provet har fungerat bra. Många lärare har gett dessa elever cd:n med inlästa texter, längre skrivtid samt möjlighet att skriva på dator. En lärare kommenterade att det i detta prov var många bra texter som passar för elever med läs- och skrivsvårigheter.

Fråga 20–21: Kursprovet och kursplanen

I enkäten finns varje termin frågor om kursprovet i relation till ämnessynen i kursplanen, betygskriterier, innehåll och slutbetyg. Lärarnas synpunkter för vårterminen 2009 redovisas i tabell 3.

Tabell 3. Fördelning av lärares synpunkter på kursprovet i Svenska och Svenska som andraspråk B, vt -09.

I vilken utsträckning anser du att kursprovet ...	I mycket stor utsträckning (%)	I ganska stor utsträckning (%)	I ganska liten utsträckning (%)	I mycket liten utsträckning/Ingen utsträckning alls (%)
... speglar ämnessynen i kursplanen?	19	65	10	<1
... påverkar din tolkning av kursplanens mål och betygskriterier?	13	62	20	2
... påverkar de arbetsformer du använder i undervisningen?	11	56	29	2
... påverkar det innehåll – i betydelsen delmål och delfärdigheter etc. – som tas upp i undervisningen?	11	65	19	1
... påverkar vilket slutbetyg du ger enskilda elever?	4	59	29	1

Anm. Procentsatserna har beräknats på samtliga 962 enkäter. Procentsatser för enkäter med två respektive inget svar redovisas inte i tabellen.

I likhet med tidigare terminer är svaret *i ganska stor utsträckning* det vanligaste på samtliga fem delfrågor.

Övriga synpunkter

Många lärare påpekar att det nationella provet är en del av bedömningsunderlaget tillsammans med övrigt som eleven presterat under B-kursen, och att lärarens bedömning av elevernas färdigheter i svenska språket ofta överensstämmer med provresultatet. En lärare skriver att det nationella provet i svenska är viktigt eftersom det ger en möjlighet till kvalitetssäkring, då lärarna får något konkret och över hela landet likadant att utgå från vid betygs- och bedömningsdiskussioner.

Några lärare är som tidigare missnöjda med att kursprovet inte testat alla mål i kursplanen. Dessa önskar att kursprovet skulle pröva elevernas litteraturkunskaper samt att kursprovet skulle innehålla uppgifter som kopplas till litteraturanlys. Även fler texter och uppgifter som lämpar sig bättre till elever som läser Svenska som andraspråk och vuxenstuderande önskas.

Sammanfattningsvis kan sägas att lärarna som besvarat enkäten är övervägande positiva till kursprovet. Andelen lärare som inte tycker att provet som helhet är bra har minskat jämfört med tidigare terminer. Flera lärare skriver att det har varit roligt att genomföra ett prov som engagerat och påverkat eleverna i hög grad. En lärare skriver dock att det finns ett stort glapp mellan de moderna och verklighetsanpassade uppgifter som provet består av och den traditionella provsituationen som dessa uppgifter ska genomföras i.

Vi i provgruppen är tacksamma för alla synpunkter och förslag på förändringar som har inkommit. De är till stor hjälp i vårt fortsatta arbete.

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk

FUMS

Box 527

751 20 UPPSALA

Sara.Rudenmo@nordiska.uu.se